

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårds- och fiskeenheten
Maria Thordarson
0501-60 54 21

BESLUT
2002-05-31

Diarienummer
511-11134-98

Sida
1

Rek+mb

Till
Enligt sändlista

Naturreservatet Klyftamon i Skövde och Götene kommuner

Beslut om naturreservat enligt 7 § naturvårdslagen

Innehåll

Beslut
Syfte
Föreskrifter för naturreservatet
Administrativa data
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Behov och motiv för skydd
Ärendets handläggning
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Fastigheter och ägare
Bilaga 5. Hur man överklagar
Bilaga 6. Ekonomisk utredning (endast NV och akten)

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att det område, som på bilagd karta (bilaga 1) avgränsats med streckad röd linje, skyddas som naturreservat med stöd av 7 § naturvårdslagen (SFS 1964:822, omtryckt 1991:641)

Reservatets namn skall vara **Naturreservatet Klyftamon**.

Med stöd av 9 § naturvårdsförordningen fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Den 1 januari 1999 trädde miljöbalken (SFS 1998:808) i kraft. Genom balkens införande upphävdes sexton olika lagar bl.a. naturvårdslagen. Av 6 § lagen om införande av miljöbalken (SFS 1998:811) framgår dock att ärenden som har inletts före balkens ikraftträdande, skall handläggas och bedömas enligt äldre bestämmelser. Detta ärende handläggs därför enligt naturvårdslagens bestämmelser.

Syfte

Syftet med reservatet är att:

- för framtiden bevara och utveckla ett stort naturskogsområde med hällmarkstallskogar och hydrologiskt opåverkade myrar.
- bevara och gynna en flora och fauna, framför allt fågelfauna, som är knuten till mosaikartade naturskogar med naturliga successioner.
- bevara ett stort skogs-myr-område med vildmarkskaraktär för naturstudier och naturligt friluftsliv.
- bevara den geologiskt värdefulla kalhällsnatur med blockmarker som bildades när Baltiska issjön tappades och kalspolade området.
- följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Naturreservatet har godkänts av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

Syftet skall tryggas genom att:

- hela området med skogar och myrar lämnas till fri utveckling.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 8 - 10 §§ naturvårdslagen samt 9 - 10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det inte tillåtet att:

1. avverka, gallra, röja eller utföra andra skogsvårdande åtgärder.
2. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle.
3. inplantera djur- eller växtart.
4. utföra dikning, dämning, rensning eller annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
5. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel.
6. kalka mark eller vatten.
7. anordna upplag.
8. borra, spränga, schakta, gräva eller bedriva täkt av något slag.
9. utföra fyllning eller tippning.
10. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning.
11. uppföra byggnad eller därmed jämförbar anläggning.
12. uppföra mast, antenn eller liknande anläggningar.
13. anlägga mark- eller luftledning.
14. anlägga väg eller stig
15. framföra motordrivet fordon annat än på befintlig väg. Älgdragare får dock användas i samband med älgjakt.

Reparationer och underhållsröjningar av befintliga luftledningar får dock utföras. Markskador ska undvikas. Samråd skall ske med Länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. Om akuta reparationer krävs ska Länsstyrelsen informeras i efterhand.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen om skyldighet för markägare och/eller annan sakägare att tåla visst intrång

Naturvårdsförvaltaren har rätt att:

1. märka ut reservatet.
2. sätta upp informationstavlor på plats som anges i bifogad skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det inte tillåtet att:

1. skada eller ta bort döda träd eller vindfällerna.
2. fälla träd och buskar, bryta kvistar eller på annat sätt skada vegetationen.
3. plocka eller gräva upp gräs, örter, mossor, lavar eller svamp. Det är dock tillåtet att plocka bär och matsvamp.
4. klättra i boträd, samla insekter eller på annat sätt medvetet störa djurlivet
5. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning.
6. tälta
7. elda; förbudet avser inte användning av stormkök, grillkök eller liknande
8. cykla.
9. framföra motorfordon.
10. ställa upp motorfordon, husvagn eller släpvagn.
11. anordna läger, snitslade spår eller orienteringar. Det är dock tillåtet att efter samråd med Länsstyrelsen anordna orienteringar för färre än 200 deltagare, med max 100 deltagare per bansträckning, utanför våtmarksområdena under tiden 1 juli – 15 februari.

Orienteringskontroller får inte placeras i direkt anslutning till lavtäckta hållmarker.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

Naturvårdsförvaltare och förvaltningsuppgifter:

1. Naturvårdsförvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
2. Naturreservatet utmärks genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen, bilaga 3. Skötselplanen skall ligga till grund för naturreservatets skötsel och skall vid uppkommande behov revideras.

Administrativa data

Benämning: Naturreservatet Klyftamon
Kommuner: Skövde och Götene
Areal: 417 ha
Fastigheter och ägare: Se bilaga 4.
Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Beskrivning av naturreservatet

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen, bilaga 3.

Klyftamon är ett för Skaraborg mycket stort område med naturligt uppkommen barrskog och hydrologiskt opåverkade myrar. De vidsträcka skogarna och myrarna har bildat en välutvecklad skog-myr-mosaik. Terrängen är flack och höjer sig 30-50 meter över omgivande landskap.

Stora Gåsemossen är den största våtmarken och hyser en artrik halvgräsflora. Det finns ett mycket välutvecklat sluttande avvattningsdråg i mossens östra del.

Reservatet är opåverkat av trakthyggesbruk och det skogsbruk som har bedrivits har varit mycket skonsamt. Vägnetet är i det närmaste obefintligt och området har en utpräglad vildmarkskaraktär.

Hällmarkstallskogar är mycket brandbenägna och även Klyftamon har en historia med upprepade bränder. Den senaste riktigt stora branden inträffade 1808 men även senare har mindre bränder härjat området.

Träden har en maxålder av ca 125 år i större delen av området, men det finns bestånd av gammeltallar med en ålder av 150-180 år. Det finns gott om död ved av framförallt björk och asp vilka håller på att dö av.

Klyftamon har ett mycket stort geologiskt värde för att förstå utvecklingen under tiden för den Baltiska issjöns tappning. På grund av tappningen kalspolades området och kvar finns hållmarker och blockfält.

Området är en viktig tjäderbiotop. Två större spelplatser finns inom området.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Klyftamon – Stora Gåsemossen är av riksintresse för naturvården (NR 25). Stora Gåsemossen har också högsta naturvärde i länets våtmarksinventering och är utvald i landets myrskyddsplan (R 3). Ytterligare två våtmarker, Nolmossen och Vargamossen, har bedömts ha mycket höga naturvärden i länets våtmarksinventering.

En liten del i norr har tidigare varit domänreservat – Koflyhall.

Kommunal översiktsplan

Beslutet strider inte mot översiktsplanerna för Skövde respektive Götene kommun. Beslutet är också förenligt med naturresurslagens bestämmelser.

Internationell betydelse

Regeringen har redovisat reservatsområdet till EG-kommissionen enligt rådets direktiv 92/43 EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (regeringsbeslut 1998). Detta innebär att området sannolikt kommer att ingå i ett europeiskt nätverk av skyddade områden, NATURA 2000. Naturreservatet Klyftamon är dessutom ett objekt i "Projekt Västlig taiga" där reservatsbildningen delfinansieras med medel ur EU:s LIFE-fond för naturvårdsåtgärder.

Behov och motiv för skydd

Klyftamon utgörs av ett för Skaraborg ovanligt stort naturligt uppkommet barrskogsområde som i sin helhet saknar trakthyggen och vägar och där övriga ingrepp i sen tid har varit av skonsam karaktär. Området har en välutvecklad skog-myr-mosaik med hydrologiskt opåverkade myrar. Området är värdefullt för flera fågelarter, bland annat tjäder.

De höga naturvärdena gör att ett långsiktigt skydd av området är angeläget. Med hänsyn till reservatets värden och syften kommer pågående markanvändning att försvåras avsevärt. Därför erfordras reservatsförordnande.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv knutet till orörd skog.

Området ska inte marknadsföras.

Ärendets handläggning

Naturvårdsverket fick i mars 1995 ett brev från P. O Johansson i Lidköping med översiktlig information om området. Naturvårdsverket bedömde utifrån det insända materialet med kartor och fotodokumentation att området torde ha sådana naturvärden att en reservatsutredning borde göras. Länsstyrelsen uppdrog åt Leif Andersson, Pro Natura, att göra en reservatsutredning. Naturvårdsverket gjorde därefter bedömningen att området borde få ett långsiktigt skydd som naturreservat. Ett förslag till beslut har tagits fram av Länsstyrelsen i mars 1997. Ett markägarmöte hölls den 18 mars 1997. Vid mötet bestämdes bland annat att en värdering skulle göras under våren efter kontakt med berörda markägare. Köp eller överenskommelse om intrångsersättning har därefter träffats med flertalet berörda markägare under 1997-2002. Förhandlingar pågår med återstående berörda markägare. Förslag till skötselplan har tagits fram utifrån den inventering av området som Leif Andersson gjorde 1995.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Naturvårdsverket, Skövde kommun, Götene kommun, Skogsvårdsstyrelsen och Sveriges geologiska undersökningar.

Naturskyddsföreningen Skaraborg, Skövde Naturskyddsförening, Götene Naturskyddsförening, Västergötlands ornitologiska förening, Istrums SK och OK Klyftamon har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Berörda markägare och sakägare, i enlighet med bilaga 4, har samtidigt förelagts att inkomma med eventuella synpunkter på förslaget.

Naturvårdsverket och Skövde kommun har i sina yttranden tillstyrkt reservatsbildningen.

Vattenfall Västrät AB har inget att erinra mot förslaget men vill ha tillgång till att underhålla och röja för den 130 kV ledning som Vattenfall Regionnät AB har och som gränsar till reservatet.

Länsstyrelsens kommentar: Under föreskrifter A i beslutet står det att reparationer och underhållsröjningar av befintliga luftledningar får utföras men att markskador ska undvikas. Där står också att samråd ska ske med länsstyrelsen innan arbetet påbörjas. Vid akuta reparationer ska Länsstyrelsen informeras i efterhand. Att ta sten inom reservatet eller ta väg omfattas dock inte av undantaget i föreskrifterna för underhållsröjningar och reparationer av befintliga ledningar.

Svenska Kraftnät påpekar i sitt yttrande att det är Svenska Kraftnät som äger 400 kV ledningen Lr 2 kompletterad med en optokabel Lr 3. Svenska Kraftnät har inget att invända mot bildandet av naturreservatet Klyftamon.

Sveriges Geologiska undersökning tillstyrker ärendet och föreslår samtidigt att en geologisk kartläggning utförs inom området då SGU saknar modernt geologiskt kartmaterial för området.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen avvaktar SGU:s karteringsprogram.

Götenes kommun har i huvudsak inget att erinra mot förslag till beslut men ifrågasätter om inte tiden under föreskrift C11 bör ändras till 1 juli – 15 februari.

Länsstyrelsens kommentar: Föreskriften ändras i enlighet med inkomna synpunkter.

OK Klyftamon är mycket angelägna om att kunna fortsätta sin orienteringsverksamhet i området och påpekar att de det bedrivits orienteringsverksamhet i området i 60 år. De menar att de tar stor hänsyn till känsliga områden och att verksamheten kan fortgå utan att naturmiljön tar skada. De utgår från att dispens kan beviljas utöver de tider som finns angivna under C 11.

Länsstyrelsens kommentar: De justeringar av föreskrift C11 som gjorts efter remissen har diskuterats med OK Klyftamon. Dispenser från denna föreskrift får prövas från fall till fall.

Skaraborgs naturskyddsförening stöder förslaget till beslut men har följande synpunkter vad gäller skötselplan och föreskrifter:

Föreningen anser att orienteringsverksamhet helt bör förbjudas inom naturreservatet eller att områden med lavmattor inkluderas i undantagna områden. Naturskyddsföreningen har därefter inkommit med ytterligare en skrivelse med förslag till ändringar i reservatsföreskrifterna vad gäller orienteringsverksamhet. De föreslår att antalet deltagare i orienteringstävlingar inom reservatet minskas till 100 stycken. De föreslår vidare att det känsliga lavtäcket bör framhållas mer i underlaget till reservatsföreskrifterna samt att tidsperioden för tävlingar bör ändras till 1 juli – 15 februari.

Länsstyrelsens kommentar: Föreskriften C 11 har diskuterats ytterligare med såväl Skaraborgs Naturskyddsförening som OK Klyftamon för att försöka hitta en nivå där orienteringsverksamhet även efter reservatsbildningen kan bedrivas inom området utan att naturvärdena i området tar påtaglig skada. Länsstyrelsen har därefter tagit ställning till följande formulering:

Det är inte tillåtet att anordna läger, snitslade spår eller orienteringar. Det är dock tillåtet att efter samråd med Länsstyrelsen anordna orienteringar för färre än 200 deltagare, med max 100 deltagare per bansträckning, utanför våtmarksområdena under tiden 1 juli – 15 februari. Orienteringskontroller får inte placeras i direkt anslutning till lavtäckta hållmarker.

Föreningen har vidare synpunkter på den geologiska beskrivningen av området samt saknar en referens i litteraturlistan.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen har justerat beskrivningen av topografin samt lagt till den referens som saknades.

Föreningen anser vidare att en dokumentation och utredning av de geovetenskapliga naturvärdena bör genomföras och att skötselplan och reservatsgränser vid behov kan komma att revideras med anledning av detta.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen har ingen möjlighet att prioritera en geologisk inventering i samband med reservatsbildningen. Skötselplanen ska dock revideras om uppföljningen indikerar att det finns behov av det.

Västergötlands ornitologiska förening ser mycket positivt på ett reservatsbildande och stöder till fullo förslaget men anser att tillstånd till att anordna begränsade orienteringstävlingar inte bör ges före första juli eftersom det annars finns risk för störningar av fågellivet.

Länsstyrelsens kommentar: Föreskriften ändras i enlighet med förslaget.

Götene-Kinneulle naturskyddsförening anser att orienteringstävlingar inte bör tillåtas i området.

Länsstyrelsen kommentar: Föreskriften har justerats, se Länsstyrelsens kommentar till Skaraborgs Naturskyddsförening.

Skövde naturskyddsförening föreslår smärre justeringar av gränserna. De anser vidare att orienteringstävlingar inte bör tillåtas.

Länsstyrelsens kommentar: Leif Andersson, Pro Natura tog 1995 fram förslag till gränsdragning i samband med översiktlig naturinventering och naturvärdesbedömning av området. Gränserna för reservatet lades därefter fast. Avtal om intrångsersättningar eller köp har upprättats med de flesta berörda markägarna varför Länsstyrelsen i detta sena skede av reservatsbildningen inte vill ändra några gränser. Vad gäller orienteringstävlingar hänvisas till Länsstyrelsens kommentar till Skaraborgs Naturskyddsförening.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap 7 § Miljöbalken medge undantag från meddelade föreskrifter. Finns det synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva detta beslut.

Då regeringen med stöd av 7 kap 28 § miljöbalken förklarat reservatet som särskilt bevarandeområde, enligt direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, gäller särskilda regler för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i dessa särskilda bevarandeområden. För alla sådana verksamheter eller åtgärder krävs tillstånd, förutom om åtgärden eller verksamheten direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av det särskilda bevarandeområdet. Länsstyrelsen får lämna sådant tillstånd endast om

1. de villkor som anges i 7 kap 28 b § miljöbalken är uppfyllda, eller
3. regeringen givit tillåtelse och de villkor som anges i 7 kap 29 § miljöbalken är uppfyllda.

Då reservatet ingår i Life-projektet "Västlig taiga" får de fastigheter som Naturvårdsverket förvärvat inom reservatet inte säljas utan tillstånd av EU kommissionen p.g.a. de åtagande som verket gjort.

Ansvarsfördelning vid insektsangrepp eller liknande

Eftersom området i stort skall lämnas till fri utveckling skall vindfällan och stormskadad skog lämnas. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen, vad gäller insektsangrepp mm, kommer efter reservatsbildningen att vara statens ansvar.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 5, formulär nr 04.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och biträdande naturvårdsdirektör Maria Thordarson varit föredragande. I handläggningen har även naturvårdsdirektör Sven Swedberg deltagit samt företrädare för kulturmiljöenheten, Lars Jacobzon, plan och bostadsenheten, Maria Palmqvist och rätts- och veterinärenheten, Göran Fjellman.

Göran Bengtsson

Maria Thordarson